

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΖΕΡΒΑ ΕΚ ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ

(18^{ος} – 20^{ος} αιώνας)

ΑΘΗΝΑ 2026

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΖΕΡΒΑ ΕΚ ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ

(18^{ος} – 20^{ος} αιώνας)

ΑΘΗΝΑ 2026

- Γιάννης Μ. Σπετσιώτης

Οικογένεια Ζέρβα εκ Κρανιδίου (18^{ος} – 20^{ος} αιώνας)

- Επιμέλεια: Τζένη Δ. Ντεστάκου

- Επικοινωνία: 694 4594 954

e-mail: edestakou@yahoo.gr

- Εκτύπωση: **Digital Printing Centre**

Πατούσα 3, 106 81 Αθήνα, τηλ. 210 3300430

e-mail: digitalprintingcentre@outlook.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

7	Εισαγωγή
8	Ιωάννης Ζέρβας
10	Κωνσταντίνος Ζέρβας του Ιωάννη
14	Ιωάννης Ζέρβας του Κωνσταντίνου
15	Αριστείδης Ζέρβας του Κωνσταντίνου
16	Γεώργιος Ζέρβας του Κωνσταντίνου
17	Νικόλαος Ζέρβας του Αριστείδη
18	Νικόλαος Ζέρβας του Γεωργίου
19	Ανδρέας ή Αναγνώστης Ζέρβας του Ιωάννη
29	Αναγνώστης ή Λογοθέτης Ζέρβας του Κωνσταντίνου
41	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εισαγωγή

Το επίθετο Ζέρβας έχει αρβανίτικη ρίζα και σημαίνει αυτόν που έχει δυνατή φωνή, δηλαδή τον βροντόφωνο.¹

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες η οικογένεια Ζέρβα έχει ηπειρώτικη καταγωγή. Κάποιοι θεωρούν ως γενέτειρά τους το Σούλι και άλλοι το χωριό Ζερβό της Πρέβεζας.²

Το 1456 οι Αρβανίτες Ζερβαίοι μαζί με άλλους Αρβανίτες, που είχαν εγκατασταθεί σε περιοχές της Δυτικής Αττικής, εκδιώχθηκαν και ήλθαν σε χωριά της Κυνουρίας. Γρήγορα, όμως, από τα ορεινά, άγονα και φτωχά μέρη της επαρχίας μετοίκησαν στο Κρανίδι, στην Ύδρα και τις Σπέτσες.

¹Τσιρτσίκου Μαρίνα: «Η προέλευση των Κρανιδιώτικων επωνύμων...», σελ. 572 Ζέρβας <zee (ζ'ρ,ι)=φωνή και νε(β')=βάζω (φωνή) τοποθετώ, σημαίνει τον βροντόφωνο, ανάτυπο, Θεσσαλονίκη 2024.

²Οπ. π.

Στο Κρανίδι οι Ζερβαίοι «ρίζωσαν» και μια ολόκληρη περιοχή πήρε το όνομά τους. Στη βενετική απογραφή του 1700 έζησε ο παπα - Δήμας Ζέρβας, εφημέριος σ' έναν από τους οκτώ συνοικισμούς που είχε χωριστεί το Κρανίδι, με δεκαεννέα οικογένειες στην εποπτεία του.³ Κατά τον 19^ο αιώνα η οικογένεια Ζέρβα αναδείχθηκε από τις διαπρεπέστερες του Κρανιδίου δίνοντας ηρωικούς αγωνιστές στον αγώνα υπέρ της ανεξαρτησίας της Πατρίδας και στη συνέχεια βουλευτές, δημάρχους, επιστήμονες και εκλεκτούς εργάτες της γης και της θάλασσας.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε μέλη της μεγάλης, πολύκλαδης και διάσημης οικογένειας.

Ιωάννης Ζέρβας

Θεωρούμε πως είναι ο γενάρχης της κρανιδιώτικης οικογένειας Ζέρβα γεννημένος στο Κρανίδι; γύρω στα 1778 - 1780.

Την πρώτη μαρτυρία την έχουμε από επιστολή με ημερομηνία «Κρανίδι, 23 Οκτωβρίου 1823», συνταγμένη

³ Ησαΐα Αγγ. Ιωάννη: «Η ιστορία του Κρανιδίου», Αθήνα 2013.

από γνώστη των «κοινών» γραμμάτων, όπου αναγράφονται, ανορθόγραφα, τα ονόματα δεκαεννέα, συνολικά, Δημογερόντων και Προκρίτων του Κρανιδίου. που την υπογράφουν. Ανάμεσά τους υπάρχει και το όνομα «γιάννης τζερβάς», δηλαδή Γιάννης Ζέρβας. Στην επιστολή, που έχει ως θέμα την απόδοση τιμών στον «γενέον συμπατριότην μας κύριον Μήτηρο Μερεμέτη», δεν αναγράφεται ο παραλήπτης. Επίσης έγγραφο του 1824 αναφέρεται στους εκλέκτορες της Εκκλησίας στη Β' στήλη των Δημογερόντων.

Ο Γιάννης Ζέρβας, λοιπόν, για τον οποίο πολύ λίγα στοιχεία έχουμε, ήταν Πρόκριτος του Κρανιδίου. Το όνομά του δεν αναφέρεται σε βιβλίο αγωνιστών του Επαναστατικού Αγώνα του '21. Υπάρχουν, ωστόσο, τέσσερα έγγραφα τα οποία, πιστοποιούν την ύπαρξή του και τη δράση του στον αγώνα.

Το πρώτο, με ημερομηνία 20 Δεκεμβρίου 1827, σταλμένο από τον «Επί των Πολεμικών Γραμματέα της Επικράτειας Α. Βλαχόπουλον» προς την Κοινότητα της Νήσου Σπετσών κάνει λόγο για τον «κατακρατούμενον» Ιωάννη Ζέρβα αιτούμενος την απόλυσή του.

Το δεύτερο, γραμμένο από τον Κρανιδιώτη Νικόλαο Τζάπελα «Προς τους Δημογέροντας Κρανιδίου», στις 17 Δεκεμβρίου 1827, αναφέρεται στον φυλακισμένο γέροντα Ιωάννη Ζέρβα.⁴

Στο τρίτο, ο Κωνσταντίνος Καλαμαριώτης, με την από 19 Δεκεμβρίου 1827 επιστολή του από το Κρανίδι προς τον Ιωάννη Κωλέττη, παρακαλεί να μεριμνήσει για την αποφυλάκιση του Ιωάννη Ζέρβα από τις φυλακές Παλαμηδίου. Στην υπόθεση αυτή παρενέβη και ο Ανδρέας Μεταξάς, εκπρόσωπος του Ρωσικού Κόμματος, ο οποίος με επιστολή του προς τον Ιωάννη Κωλέττη, στις 31 Δεκεμβρίου 1827 από την Αίγινα, τον παρακαλεί να επιμείνει στις προσπάθειές του για την απελευθέρωση τον Ιωάννη Ζέρβα, που εξακολουθεί να κρατείται στις φυλακές Παλαμηδίου.

Κωνσταντίνος Ζέρβας του Ιωάννη

Γιος του Ιωάννη Ζέρβα γεννηθείς στο Κρανίδι το 1800 ή το 1801. Αναφέρεται ως κτηματίας, μπουλουξής,

⁴ Τουτουντζής Δημήτριος: Περιοδ. «Στην Ερμιόνη άλλοτε και τώρα», τεύχ. 36, σελ.13 και 14.

γραμματέας και υπασπιστής του θείου του παπα-Αρσένη Κρέστα κατά την έναρξη της Επανάστασης. Στη Φιλική Εταιρεία μύηθηκε στις 10 Οκτωβρίου 1820 και έφερε τον βαθμό του ιερέα των Φιλικών, όπως αναφέρεται στο πιστοποιητικό μύησής του. Έλαβε μέρος στην πολιορκία της Ναυπλίας, όπου διακρίθηκε στην ανεπιτυχή απόπειρα κατάληψης της πόλης στις 4 Δεκεμβρίου 1821, καθώς και στην πολιορκία της Τρίπολης. Συμμετείχε στις μάχες εναντίον του Κεχαγιάμπεη, του Δράμαλη, στην Ελευσίνα κατά του Ομέρ Πασά, στα Δερβενάκια και στα Βέρβενια. Μετά την απώλεια του θείου του Παπαρσένη, επικεφαλής περίπου εβδομήντα συμπατριωτών του, ακολούθησε τον Γενναίο (Ιωάννη) Θ. Κολοκοτρώνη στις μάχες κατά των Αιγυπτίων μέχρι το 1827 και συμμετείχε στην εκστρατεία του Πειραιά. Για τη γενναιότητα που επέδειξε στα πεδία των μαχών και την ακεραιότητα του χαρακτήρα τιμήθηκε με το «Αργυρούν Αριστείον του Αγώνος».

Στις 6 Οκτωβρίου 1832 με επιστολή του από το Ναύπλιο αναφέρει στον Ιωάννη Κωλέττη την άρνηση του Διοικητή και των ενοικιαστών της επαρχίας Ναυπλίας

να καταβάλουν το ζητούμενο ποσό, παρά τις εντολές της Κυβέρνησης και ζητεί τη βοήθειά του.

Το 1838 διετέλεσε προεστός Κρανιδίου. Στις θυελλώδεις διεργασίες για την εκλογή των πληρεξούσιων αντιπροσώπων του Κάτω Ναχαγιέ της Α΄

Εθνοσυνέλευσης (1843), ο Σταμάτη Μήτσα έστειλαν στις 16 Νοεμβρίου επιστολή «Προς την Σεβαστήν Εθνικήν Συνέλευσιν» καταγγέλλοντας τις παραβάσεις των εκλογών. Επίσης, με αναφορά εβδομήντα έξι κάτοικων των Διδύμων, γίνονται αποδεκτοί,

ως νόμιμοι πληρεξούσιοι, οι Σταμάτης Μήτσας και Κωνσταντίνος Ζέρβας και όχι «οι βιαίως εκλεγέντες εις Κρανίδιον Άγγελος Γουζούσσης και Ανδρέας Πέππας». Τελικά, όμως, ως νόμιμοι πληρεξούσιοι της Εθνοσυνέλευσης κρίθηκαν οι δύο τελευταίοι.

Την πολεμική δράση του Κ. Ζέρβα πιστοποίησε το 1841 ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και ο Κ. Γιατράκος και το

1843 ο στρατηγός Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταράς) και ο Χατζηχρήστος. Οι διάφορες επιτροπές τον ενέταξαν στους αξιωματικούς με βαθμό Ζ' (ανθυπολοχαγός).

Τα στοιχεία του υπάρχουν στους ονομαστικούς καταλόγους των ενόρκων πολιτών της επαρχίας Ερμιονίδος του Δήμου Κρανιδίου, για τα έτη 1850 - 1852, 1853, 1857 - 1861 δημοσιευμένα (στα Φ.Ε.Κ. 1850Α, 1851Α, 1852, 1853, 1857 - 1859, 1860Α, 1861Α) και με αναγραφόμενη αξία ακίνητης περιουσίας οκτώ χιλιάδες (8.000) δραχμές.

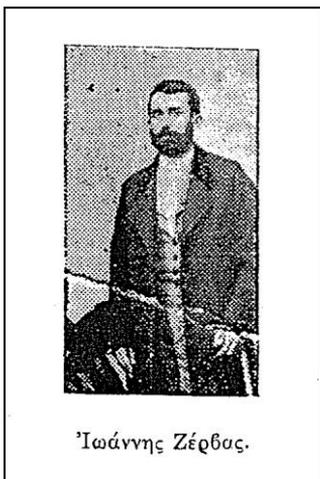
Με την από 5 Δεκεμβρίου 1865 αίτησή του προς το Υπουργείο Οικονομικών αξίωσε την προβλεπόμενη από τον νόμο *«περί προικοδοτήσεως αμοιβή για την προσφορά του στον αγώνα»*, όπως έκαναν άλλωστε και πολλοί αγωνιστές.

Το όνομα του Κωνσταντίνου Ζέρβα του Ιωάννη είναι γραμμένο στους βουλευτικούς καταλόγους του Κρανιδίου έτους 1867, με α/α 1268 και επάγγελμα *«συμβολαιογράφος»*, το οποίο άσκησε στο ελεύθερο ελληνικό κράτος. απέκτησε τρεις γιους τους Ιωάννη,

Αριστείδη και Γεώργιο, για τους οποίους γίνεται αναφορά στη συνέχεια.

Ιωάννης Ζέρβας του Κωνσταντίνου

Γεννήθηκε στο Κρανίδι το 1831 και ήταν γιος του Κωνσταντίνου Ζέρβα. Το όνομά του αναφέρεται στον

πίνακα των προαχθέντων μαθητών, που κατάρτισε η εξεταστική επιτροπή του Σχολείου Μάσητος (Κρανιδίου) στα τέλη Μαΐου 1841 και στα τέλη Αυγούστου 1842, κατά τις δημόσιες θερινές εξετάσεις.

Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του φοίτησε στη Νομική Σχολή και στη συνέχεια άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου. Παράλληλα ασχολήθηκε και με την πολιτική. Για πρώτη φορά έθεσε υποψηφιότητα στην επαρχία Ερμιονίδας στις εκλογές του 1868 (Β' Περίοδος) και μεταξύ των οκτώ υποψηφίων κατατάχτηκε 7^{ος}, λαμβάνοντας τετρακόσιους δεκατέσσερις (414) ψήφους.

Στις εκλογές του 1873 (Ε' Περίοδος) εξελέγη και διετέλεσε βουλευτής από 27 Ιανουαρίου 1873 έως 16 Απριλίου 1874 ενώ στις επόμενες του 1874 (ΣΤ' Περίοδος) δεν εκλέχθηκε. Έλαβε επτακόσιους τριάντα πέντε (735) ψήφους, ήλθε 3^{ος} (πρώτος επιλαχών) και η ένσταση που υπέβαλε απορρίφθηκε από το Γ' τμήμα της Βουλής. Για δεύτερη φορά εξελέγη βουλευτής στις εκλογές του 1879 (Η' περίοδος) από 23 Σεπτεμβρίου 1879 έως 22 Οκτωβρίου 1881.

Ο Ιωάννης Ζέρβας είναι γραμμένος στον βουλευτικό κατάλογο Κρανιδίου του έτους 1867, με α/α 1093, ετών 37 και επάγγελμα δικηγόρος.

Αριστείδης Ζέρβας του Κωνσταντίνου

Αδελφός του Ιωάννη, γεννημένος το 1835 στο Κρανίδι. Στον βουλευτικό εκλογικό κατάλογο Κρανιδίου του έτους 1867 είναι γραμμένος με α/α 210, ετών 32 και επάγγελμα δικηγόρος. Αλλού αναφέρεται ως δικολάβος.

Από τους ελέγχους των απολυθέντων μαθητών του Ελληνικού Σχολείου Κρανιδίου φαίνεται ότι ο Αριστείδης Ζέρβας είχε δύο γιους τον Νικόλαο και τον Ιωάννη, χωρίς να αποκλείεται να είχε και περισσότερα παιδιά.

Γεώργιος Ζέρβας του Κωνσταντίνου

Είναι ο τρίτος γιος του Κωνσταντίνου Ζέρβα. Γεννήθηκε το 1838 ή 1839 στο Κρανίδι και παρακολούθησε τα εγκύκλια μαθήματα στην πατρίδα του. Είναι εγγεγραμμένος στην Α' τάξη του Ελληνικού Σχολείου Κρανιδίου το έτος 1857, όπως φαίνεται στην κατάσταση του Σχολείου «πληρωμής του δικαιώματος των μαθητών», έχοντας ελληνοδιδάσκαλο τον Παναγιώτη Αγαθοκλή.

Φοίτησε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του σε ηλικία περίπου 40 χρόνων. Στην εφημερίδα «Εθνικό Πνεύμα» της 14^{ης} Ιανουαρίου 1878 διαβάζουμε: «Ο αξιόλογος εξ Ερμιόνης (πολλές φορές την επαρχία Ερμιονίδος δεν την ξεχώριζαν από την Ερμιόνη) Γεώργιος Ζέρβας, τελειόφοιτος της Νομικής, εξετασθείς χθες ενώπιον των καθηγητών της οικείας Σχολής ηξιώθη πτυχίου. Ευχόμεθα ευδοκίμησιν εν τω πρακτικώ των αυτού σπουδών».

Στη συνέχεια ο Γεώργιος Ζέρβας ακολούθησε τον δικαστικό κλάδο. Στον βουλευτικό κατάλογο Κρανιδίου έτους 1867 είναι γραμμένος με α/α 519, ετών 28 και επάγγελμα φοιτητής.

Νικόλαος Ζέρβας του Αριστείδη

Γεννήθηκε στο Κρανίδι το 1869, όπου παρακολούθησε το Δημοτικό και το Ελληνικό Σχολείο λαμβάνοντας το απολυτήριό του το σχολικό έτος 1882-1883. Παρακολούθησε τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών ακολουθώντας το επάγγελμα του δικηγόρου. Ασχολήθηκε, όμως, και με την τοπική αυτοδιοίκηση και εκλέχθηκε δύο φορές δήμαρχος Κρανιδίου.

Την πρώτη φορά, κατά την τριετία 1900-1903, συνέδεσε την περίοδο της δημαρχιακής του θητείας με χρηστή διοίκηση και τίμια διαχείριση των δημοτικών εσόδων.

Ιδιαίτερα αγαπητός, υπηρετούσε τους συμπολίτες του με αγάπη εμπνέοντάς τους εμπιστοσύνη ενώ το σπίτι του ήταν πάντα ανοιχτό σε όλους.

Επανεξελέγη την περίοδο 1907-1913. Ωστόσο, ο πρόωρος θάνατός του το 1913, σε ηλικία μόλις 44

ετών, διέκοψε τη δημαρχιακή του θητεία και την πολιτική του σταδιοδρομία.

Νικόλαος Ζέρβας του Γεωργίου

Γεννήθηκε το 1804 στο Κρανίδι. Συμμετείχε στον επαναστατικό αγώνα ως μπουλουξής σώματος ατάκτων. Έλαβε μέρος στις πολιορκίες της Τριπόλεως και του Νεόκαστρου καθώς και στη μάχη των Δερβενακίων, όπου αγωνίστηκε με γενναιότητα και αυταπάρνηση. Σε μια μάχη, μάλιστα, τραυματίστηκε στο χέρι.

Τιμήθηκε με το «Αργυρούν Αριστείον Αγώνος» το 1844. Την πολεμική του δράση, όπως και πολλών άλλων, πιστοποίησε ο καπετάνιος Ερμιονίδας Ταγματάρχης της Φάλαγγας, Σταμάτης Μήτσας.

Ο Νικόλαος Γ. Ζέρβας εντάχθηκε στους υπαξιωματικούς με βαθμό Β' (επιλοχίας). Με την από 7 Ιουνίου 1865 αίτησή του προς το Υπουργείο Οικονομικών αξίωσε την προβλεπόμενη από τον νόμο «περί προικοδοτήσεως αμοιβή για την προσφορά του στον απελευθερωτικό αγώνα». Στον βουλευτικό

κατάλογο Κρανιδίου του έτους 1867, έχει α/α 1513, ετών 62 και επάγγελμα κτηματίας.

Γιος του Νικόλαου Γ. Ζέρβα ήταν ο Γεώργιος Νικολάου Ζέρβας, γεννημένος στο Κρανίδι το 1830. Το όνομά του υπάρχει στον βουλευτικό κατάλογο Κρανιδίου του έτους 1867, με α/α 494, ετών 36 και επάγγελμα ναύτης. Στον παραπάνω κατάλογο υπάρχουν δύο ακόμα πρόσωπα με το όνομα Νικόλαος Γεωργ. Ζέρβας. Ο ένας είναι γραμμένος με α/α 1425, 36 ή 46 ετών και επάγγελμα ναύτης. Ο δεύτερος με α/α 1514, 37 ετών, επάγγελμα ναύτης και παρατσούκλι «Τερλεντές».

Ανδρέας ή Αναγνώστης Ζέρβας του Ιωάννη

Γεννήθηκε στο Κρανίδι το 1810. Φαίνεται πως ήταν αδελφός του Κωνσταντίνου και ήταν γνωστός στην Ερμιονίδα (ως μπάρμπα Γάντζος). Το όνομά του (Αναγνώστης) αναφέρεται στους ονομαστικούς καταλόγους των ενόρκων του Δήμου Κρανιδίου έτους 1857 με α/α 15, ηλικία 46, επάγγελμα κτηματίας και αξία ακίνητης περιουσίας δέκα χιλιάδες (10.000) δραχμές. Τα στοιχεία αυτά στους αντίστοιχους καταλόγους του έτους 1859 διαφοροποιούνται ως προς την ηλικία αναφέροντάς τον στον α/α 632, ετών 58.

Στους βουλευτικούς καταλόγους του Κρανιδίου, έτους 1867, το όνομά του (Ανδρέας) αναφέρεται με α/α 198, ετών 62 και επάγγελμα κτηματίας.

Όμως, σύγχυση επικρατεί όχι μόνο ως προς την ηλικία αλλά και το επάγγελμα, γιατί ο Ανδρέας-Αναγνώστης Ζέρβας φαίνεται πως ασκούσε το επάγγελμα του δικηγόρου και ασχολήθηκε με την πολιτική. Εκλέχθηκε τρεις φορές βουλευτής και μια πληρεξούσιος βουλευτής Ερμιονίδας, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Ε' Περίοδος

7 Δεκεμβρίου 1856

24 Μαΐου 1859

Στ' Περίοδος

29 Οκτωβρίου 1859

16 Νοεμβρίου 1860

Στις εκλογές της 24^{ης} Νοεμβρίου 1862 για την ανάδειξη των πληρεξουσίων της «Εν Αθήναις Β' Εθνικής των Ελλήνων Συνελεύσεως» εξελέγη πληρεξούσιος Βουλευτής Ερμιονίδας.

Β' Περίοδος (νέα)

21 Μαρτίου 1868

17 Μαρτίου 1869

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε ορισμένα στοιχεία για τις εκλογές αυτές, που προέκυψαν από τις έρευνές μας. Η ορκωμοσία του Ανδρέα Ζέρβα ως βουλευτή της Α' Συνόδου της Ε' Περιόδου, έγινε στις 7 Δεκεμβρίου 1856. Ακολούθησε η γνωμοδότηση της εξελεγκτικής επιτροπής των εκλογών στις 3 Ιανουαρίου 1857, η οποία ανέφερε ότι η εκλογή έγινε σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις και ότι από τους εννιακόσιους ενενήντα (990) που ψήφισαν, ο Ανδρέας Ζέρβας έλαβε οκτακόσιους ογδόντα τρεις (883) ψήφους και αναδείχθηκε πρώτος βουλευτής Ερμιονίδας.

Μνημειώδης θεωρείται η ομιλία του Ανδρέα Ζέρβα στη ΝΖ/24 Απριλίου 1858 συνεδρίαση της Βουλής, όταν εξεταζόταν το νομοσχέδιο «Περί συντάξεως χηρών και προικίσεως των ορφανών του αγώνος». Μεταξύ άλλων, ως αγορητής, είπε:

«Το αντικείμενον, περί ου πρόκειται ενταύθα, είναι μέγα. Είναι η εκτίμησις των ανδρών εκείνων, οίτινες προσέφεραν το αίμα των ως θυμίαμα εις τον βωμόν

της ελευθερίας. Αλλά δια του νομοσχεδίου τούτου εκτιμώνται δεόντως τα δικαιώματα των αγωνιστών, αι θυσίαι και τα άθλα των πατέρων ημών το ύψος των οποίων εθαύμασεν η οικουμένη και θέλουν σεβασθή οι αιώνες».

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στα λίγα ονόματα τα οποία ανταμείφθηκαν και συνέχισε: «Αλλ' εκ μόνης της επαρχίας μου διέλαμψαν τσαούτα συγγενή και μεγάλα ονόματα και όμως δεν βλέπω εν τω νομοσχεδίω ουδέ το όνομα του αρχηγού της επαρχίας... Πού είναι αληθώς ο αρχηγός της Ερμιονίδος Αρσένιος, ο πολιορκητής του Ναυπλίου;».

Τελειώνοντας ανέφερε και άλλα ονόματα αγωνιστών της επαρχίας Ερμιονίδας και επεφύλαξε ιδιαίτερη τιμή για τον «γίγαντα Ιωάννη Μήτσαν, τον αδελφόν του συναδέλφου βουλευτού, όστις... εράντισε τον Πειραιά με το αίμα του και του οποίου η σύζυγος α δεν συνεμερίζετο τον άρτον της υπάρξεως με τον αδελφό του, απώλλυτο προ πολλού...».

Η ορκωμοσία του ως βουλευτή της Α' συνόδου της Στ' Περιόδου έγινε στις 29 Οκτωβρίου 1859. Η δε έκθεση του αρμόδιου 13^{ου} τμήματος και η απόφαση της

Βουλής για τη νομιμότητα της εκλογής του έγινε αποδεκτή στις 17 Νοεμβρίου 1859. Σύμφωνα μ' αυτή ο Ανδρέας Ζέρβας έλαβε εξακόσιους τριάντα έξι (636) ψήφους και αναδείχθηκε πρώτος βουλευτής Ερμιονίδας.

Κατά τη Ναυπλιακή Επανάσταση, που ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 1862, ο Ανδρέας Ζέρβας τάχθηκε με το μέρος του βασιλιά Όθωνα και μάλιστα είχε αναλάβει την οργάνωση των συγκεντρώσεων στην Ερμιονίδα. Ως πληρεξούσιος βουλευτής «της εν Αθήναις Β' των Ελλήνων Συνελεύσεως» ορκίστηκε στις 26 Δεκεμβρίου 1862 με άλλους πέντε πληρεξούσιους από τον ιερέα Ιωάννη Κυριαζή.⁵

Κατά τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης η παρουσία του Ανδρέα Ζέρβα ήταν δυναμική, μαχητική αλλά και παραγωγική. Στην 116^η συνεδρίαση της Βουλής της 5^{ης} Ιουνίου 1863 σε επερώτηση που υπέβαλε στο Υπουργείο Οικονομικών, με αφορμή τη μείωση των εξόδων του Κράτους, μεταξύ άλλων είπε και τα εξής:

⁵Σημειώνουμε ότι οι πληρεξούσιοι της Εθνοσυνέλευσης ορκίστηκαν τμηματικά.

«Ηκούσατε προχθές ότι μικροί υπάλληλοι τελωνειακοί ως και υγειονόμοι επαύθησαν και όμως τι γίνεται; Παύονται δέκα μικροί και διορίζονται δύο ανώτεροι υπάλληλοι, οι οποίοι λαμβάνουν μισθόν είκοσι μικρών. Είναι, κύριοι, αυτό μέτρον οικονομικόν; Προσκαλώ τον κύριον Υπουργόν Οικονομικών να με εἴπη ποία η ανάγκη να διορίζη ελεγκτάς και βασιλικούς επιτρόπους εις το Ελεγκτικόν Συνέδριον; Πληροφορούμαι ότι μέχρι τούδε ἔκαμε δύο διορισμούς, οι οποίοι ημπορούν να αντικαταστήσωσι πολλούς μικρούς υπάλληλους· εἴμεθα ακριβοὶ εις τα πίτουρα και φθηνοὶ εις τα ἄλευρα. Ζητούμεν ν' αφαιρέσωμεν ἀπὸ ἕναν μικρὸν υπάλληλον πέντε δραχμάς και διορίζομεν ἕτερον, ο οποίος λαμβάνει πεντακοσίας.

Ιδιαίτερα μαχητικὴ ἦταν η στάση του Ανδρέα Ζέρβα στην 318^η Συνεδρίαση της Συνελεύσεως, στις 12 Σεπτεμβρίου 1864. Σε αὐτὴ ἐπιτέθηκε κατὰ του Υπουργοῦ Οικονομικῶν Σωτηρόπουλου της κυβερνήσεως Ζηνόβιου - Ζαφείρη Βάλβη αρκετές φορές. Οι αγορεύσεις του ἦταν αγωνιστικότερες και τις χαρακτήριζε μεγάλο πάθος και οργή. Ἦταν ἀκαμπτos και ἐπιθετικὸς, ὅταν πρόσβαλαν ορισμένοι βουλευτὲς την πατρίδα του, το Κρανίδι.

Το θέμα που συζητούσαν οι πληρεξούσιοι αναφερόταν στα καλλιεργήσιμα εδάφη, τα ημερομίσθια των εργατών και την αντιστοιχία τους, αφού υπήρχαν εδάφη πετρώδη και εδάφη πεδινά. Αναφέρουμε αποσπάσματα από εκείνες τις αγορεύσεις του:

Ζέρβας: Ο απότομος τρόπος με τον οποίον φέρονται οι υποστηρίζοντες την πρότασιν τού Κου Υπουργού των Οικονομικών, αποδεικνύει ότι δεν έχουν τόσον δίκαιον, διότι όποιος στηρίζεται εις το δίκαιον έχει και την υπομονή να ακούση και τον άλλον...

Αμπέλια και το ημερομίσθιον του εργάτου πληρώνεται ένα τάλληρον· διότι έχουν πέτρας, έχουν πολλά εμπόδια, αι δε γαίαι, περί ων ο λόγος είναι πεδιάδες απέραντοι και δεν έχουν κανέν έξοδον παρ' ένας άνθρωπος φυτεύει ένα στρέμμα.... Ένας άνθρωπος (στο Κρανίδι) ημπορεί να φυτεύσει εκατό βέργας την ημέραν.

Δαγγρές: Όχι χίλιας.

Ζέρβας: Στοιχηματίζω σήμερα να πάρω άνθρωπον να φυτεύση εκατό. Εγώ που ομιλώ έχω και ελαιόδεντρα και συκιάς και εφύτευσα καλύτερον απ' αυτούς που μου κάνουν την απάντησιν...

Ζέρβας: Μεταβείτε εις το Υπουργείον να μάθετε. Προκαλώ τον Υπουργόν Εσωτερικών και τον Υπουργόν Οικονομικών να φέρουν τας εκθέσεις και θέλετε φρίξει, όταν τας αναγνώσητε.

Και αλλού:

Ζέρβας: Σας λέγει ο κ. Υπουργός των Οικονομικών ότι υποστηρίζει την τροπολογία μετά πεπιοθήσεως και εν συνειδήσει· αλλ' ελησμόνησεν να είπη και μίαν άλλην λέξιν, να είπη και εν συμφέροντι....

Πρόεδρος: Αρκετά.

Ζέρβας: Ο κ. Πρόεδρος, επειδή ενδιαφέρεται, με βιάζει να παύσω τον λόγον.

Σωτηρόπουλος: (Υπουργός Οικονομικών). Νομίζω ότι ο κ. Ζέρβας έπρεπε να ομιλή με περισσοτέραν φειδώ, όταν πρόκειται περί των γεωργών άλλων επαρχιών, οι οποίοι εφύτευσαν τας εθνικάς γαίας αφού γνωρίζει κάλλιστα, ότι το χωρίον, από το οποίον κατάγεται ή η σήμερον πόλις Κρανιδίου είναι εθνικόν καθ' ολοκληρίαν και ότι η Κυβέρνησις συγκατετέθη να παραιτηθή των αξιώσεών της ουχί δι' άλλον λόγον, παρά διότι κατέχουν πολλοί τας γαίας και τας εφύτευσαν.

Ζέρβας: (μετά θυμού) Δεν εκάματε λοιπόν το καθήκον σας να μην ενεργήσετε (θόρυβος). Είναι ντροπή σας να λέγητε τοιαύτα πράγματα.

Μίλησης: (Πληρεξούσιος Ερμιονίδος) είναι ψευδέστατον...(θόρυβος). Διαμαρτύρομαι... υβρίζει ολόκληρον το Κρανίδι...

Θεοχάρης: Η πόλις δεν είναι εθνική, ο κάμπος μόνον (γέλως).

Σε υψηλούς τόνους συνεχίστηκε η συζήτηση ενώ ο **Ζέρβας** φώναζε: «Δεν αφήνω τον τόπον μου· θα ομιλήσω». Έλαβε τελικά τον λόγο και είπε τα εξής.

Ζέρβας: Θέλω να απαντήσω, δεν έχει κανείς το δικαίωμα να μ' εμποδίσει... Έρχομαι να υπερασπιστώ την τιμήν της πατρίδος μου· κανείς δεν θα μ' εμποδίσει. Όλοι, λέγω, γνωρίζετε εις ποίαν κατάστασιν ευρίσκοντο· και τόποιοι τινές ωφελούμενοι από την θέσιν αντετάσσοντο κατά του τυράννου αυτού πολυειδώς και πολυτρόπως. Μίαν μόνον υποχρέωσιν είχεν ο τόπος (Κρανίδι) επί της τυραννίας αυτής, να βγάλωμεν τα άλατα της Ερμιονίδος κανέναν άλλον φόρον. Αλλά το πρώτον έτος προ της Επαναστάσεως απειθήσαμεν και δεν ηθελήσαμεν μηδ' αυτήν την υποχρέωσιν να προσφέρωμεν εις τον Σουλτάνον· εγκαταλείψαμεν όλον

τον τόπον και μετέβημεν εις Σπέτζας πανοικεί ολόκληρος η πολιτεία, δια να μη ενδώσωμεν εις μίαν τοιαύτην δουλικήν υποχρέωσιν.

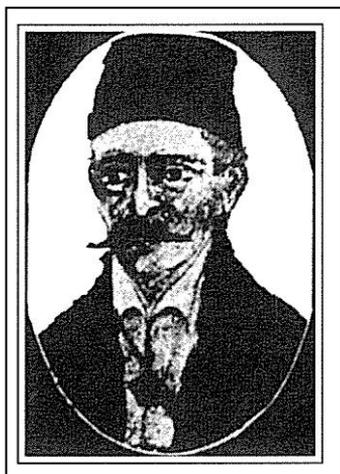
Στις εκλογές Β' (νέας περιόδου) του 1868 ο Αν. Ζέρβας με οκτακόσιους εβδομήντα οκτώ (878) ψήφους εκλέχθηκε πρώτος βουλευτής Ερμιονίδας. Στα πρακτικά των τριών δήμων, που απαρτίζουν την εκλογική περιφέρεια Ερμιονίδας, «ουδεμία εγένετο κατά της εκλογής ένστασης». Δόθηκε, όμως, στις 27 Μαρτίου και οι ενιστάμενοι ζητούσαν την ακύρωση της εκλογής, για λόγους σχετικούς με τη νομιμότητα διεξαγωγής των εκλογών. Η εξελεγκτική επιτροπή, ωστόσο, πρότεινε να επικυρωθεί η εκλογή των δύο εκλεγέντων βουλευτών. Μάλιστα στις πρώτες συνεδριάσεις της Βουλής ο Ανδρέας Ζέρβας, ως ο πρεσβύτερος; από τους βουλευτές, ήταν ο προσωρινός πρόεδρος της μέχρι που έγινε η ψηφοφορία για την ανάδειξη του νόμιμου προεδρείου.

Ο Ανδρέας Ζέρβας έθεσε υποψηφιότητα και στις εκλογές του 1874 (Ε' περίοδος) αλλά δεν κατάφερε να εκλεγεί, αφού μεταξύ των πέντε υποψηφίων ήλθε τέταρτος, συγκεντρώνοντας σε επτακόσιους ογδόντα δύο (782) ψήφους.

Στη συνέχεια υπέβαλε ένσταση κατά του αποτελέσματος ζητώντας να θεωρηθούν άκυρες οι εκλογές στην Ερμιονίδα. Το αρμόδιο τμήμα της Βουλής, παμπηφεί, απέρριψε την ένστασή του και πρότεινε στη Βουλή να αναγνωρίσει νόμιμους του βουλευτές που εκλέχθηκαν, όπως ακριβώς κι έγινε.

Αναγνώστης ή Λογοθέτης Ζέρβας του Κωνσταντίνου

Γεννήθηκε στο Κρανίδι περί το 1785-1790. Τα δύο ονόματά του παραπέμπουν, κυρίως, σε εκκλησιαστική ορολογία, αφού «Αναγνώστης» είναι αξίωμα του κατώτερου κλήρου που δίνεται με τη χειροθεσία του Επισκόπου και «Λογοθέτης» τιμητικός τίτλος που δινόταν σε λαϊκούς από την εκκλησία στα Βυζαντινά χρόνια.

Φαίνεται, λοιπόν, πως είχε άμεση σχέση με την εκκλησία και τα διάφορα εκκλησιαστικά θέματα της εποχής.

Ήταν κτηματίας και στη Φιλική Εταιρεία μύηθηκε στις 5 Ιανουαρίου 1821, ενώ στις 25 Μαρτίου 1821 ηγήθηκε της εφεδρικής δύναμης των Κατωναχαγιωτών, που αποτελούμενη από εκατόν τριάντα (130) άνδρες κατευθύνθηκε από τον ορεινό (εσωτερικό) δρόμο προς το Ναύπλιο ακολουθώντας σε απόσταση δύο χιλιόμετρων το εκστρατευτικό σώμα του Παπαρσένη, για κάλυψη και ενίσχυση του κυρίου σώματος.

Έλαβε μέρος, σύμφωνα με τον Γ. Βουτσίνο, στην πολιορκία του Ναυπλίου κατά τη διάρκεια της οποίας ανέλαβε τον Ιούνιο του 1821 και για μικρό χρονικό διάστημα την αρχηγία της.

Στις 7 Ιουνίου 1822, κατά τη διάρκεια της καθόδου του Δράμαλη, με εκατό αγωνιστές και με εντολή του Βουλευτικού κατέλαβε την Κακιά Σκάλα, χωρίς, ωστόσο, να μπορέσει να αποτρέψει την εισβολή του εχθρού στην Πελοπόννησο.

Επίσης έλαβε μέρος στις μάχες στα Δερβενάκια, στα Βέρβενια, σε πολλές μάχες κατά των Αιγυπτίων του Ιμπραήμ καθώς και στην εκστρατεία του Πειραιά, επικεφαλής (μπουλουξής) εξήντα (60) ατάκτων.

Ο Αναγνώστης - Λογοθέτης Ζέρβας αναφέρεται «ως εγγυητής» και στην επιστολή που έστειλαν οι κάτοικοι του Κρανιδίου στις 24 Οκτωβρίου 1824 «Προς την Βουλήν και Κυβέρνησιν της Ελλάδας», με την οποία προτείνουν το Κρανίδι ως μόνιμη έδρα της Κυβέρνησης δίνοντας εγγυήσεις για την ασφάλεια και ησυχία των μελών της.

Τιμήθηκε για τις στρατιωτικές του υπηρεσίες στις 23 Ιουλίου 1837 και στις 19 Απριλίου 1844 με το Αργυρούν Αριστείον του Αγώνος.

Αλλά ο Αναγνώστης Ζέρβας, όπως πολλοί υποστηρίζουν μεταξύ των οποίων και ο αείδιμος Μητροπολίτης Κορίνθου Παντελεήμονας Καρανικόλας, ήταν περισσότερο πολιτικός άνδρας παρά στρατιωτικός. Γι' αυτόν τον λόγο και του δόθηκε το προσωνύμιο «Λογοθέτης», που αργότερα έγινε το κύριο όνομά του.

Την 1 Δεκεμβρίου 1821 εκπροσώπησε το Κάτω Ναχαγιέ στη συγκέντρωση των προκρίτων της Πελοποννήσου στο Άργος ενώ τον Οκτώβριο του ίδιου έτους εκλέχθηκε μέλος (Γερουσιαστής) στην Πελοποννησιακή Γερουσία. Τον Ιούνιο του 1822 διορίστηκε μέλος της επιτροπής

παραλαβής του Ναυπλίου. Οι αναφορές, ωστόσο, στη σχετική βιβλιογραφία ότι διετέλεσε πληρεξούσιος της επαρχίας του στην Α' και Γ' Εθνοσυνέλευση είναι ανακριβείς.

Από τον Μάρτη του 1822 μέχρι την ημέρα των Χριστουγέννων του ίδιου έτους διαδραματίστηκαν τα γεγονότα της πρώτης πολιορκίας του Μεσολογγίου. Δεν είναι ευρέως διαδεδομένο αλλά το γεγονός αυτό προκάλεσε μεγάλη κινητοποίηση των Κατωναχαγιωτών, οι οποίοι έσπευσαν να βοηθήσουν με κάθε μέσο και τρόπο. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Αναγνώστης-Λογοθέτης Ζέρβας, που ανέλαβε τη συγκέντρωση χρημάτων από εράνους, για την υποστήριξη των πολιορκημένων.

Στις 23 Οκτωβρίου 1823, ως δημογέροντας Κρανιδίου, συνυπέγραψε με άλλους δημογέροντες και προεστούς την επιστολή προς την Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδας, για να τιμηθεί ο καπετάν Μήτρος Μερεμέτης. Το 1826 ήταν και πάλι δημογέροντας Κρανιδίου ενώ το ίδιο έτος εκλέχθηκε από τον Δημήτριο Υψηλάντη μέλος της αναδιοργανωθείσας Πελοποννησιακής Γερουσίας. Κατά τα έτη 1827 και 1828 διετέλεσε προεστός Κρανιδίου

και στις 13 Αυγούστου 1828 ανέλαβε πολιτάρχης της πόλης.

Στις 27 Μαρτίου 1832 «η Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος»⁶ από το Άργος ανακοινώνει στους προκρίτους, τους δημογέροντες και τους κατοίκους του Κρανιδίου τον διορισμό του Λογοθέτη Ζέρβα ως Διοικητή και Τοποτηρητή του Κάτω Ναχαγιέ, για την εξασφάλιση της ευταξίας στην περιοχή. Με άλλο έγγραφο, που φέρει την ίδια ημερομηνία, προς τον Λογοθέτη Ζέρβα η Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος, του προσδιορίζει λεπτομερώς τα νέα του καθήκοντα.

Στη συνέχεια, με το από 4 Απριλίου 1832 έγγραφο από το Κρανίδι, ο Λογοθέτης Ζέρβας αναφέρει στη Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος το πρόβλημα που αντιμετωπίζει με τις αρνήσεις των πλοιάρχων να δεχθούν τα διπλώματά τους και ζητά από τη Διοίκηση ενημέρωση για το τι πρέπει να πράξει.

⁶«Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος» ονομάστηκε το κυβερνητικό σχήμα που διαμορφώθηκε μετά την παραίτηση του αδελφού του Ιωάννη Καποδίστρια, Αυγουστίνου. Ήταν 5/μελές αποτελούμενο από τους Κολοκοτρώνη, Μεταξά, Ζαΐμη, Κωλέττη και Μπουντούρη.

Με την από 10 Απριλίου 1832 επιστολή της η Δημογεροντία Ερμιόνης καταγγέλλει στον Τοποτηρητή ότι πρώην Δημογέροντες και κάποιοι ταραχοποιοί πολίτες τοιχοκολλούν υβριστικές προκηρύξεις κατά της Διοικητικής Επιτροπής. Μαζί τους έχουν συμπλεύσει και ορισμένοι στρατιώτες, που άρπαξαν τη σφραγίδα της Δημογεροντίας Ερμιόνης και ετοιμάζονται να δημιουργήσουν δική τους Δημογεροντία.

Η νόμιμη Δημογεροντία Ερμιόνης καλεί τον Τοποτηρητή Λογοθέτη Ζέρβα να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα. Στις 11 Απριλίου 1832 ο Διοικητικός Τοποτηρητής Λογοθέτης Ζέρβας με έγγραφό του από το Κρανίδι αναφέρει στη Διοικητική Επιτροπή ότι οι Γεώργιος και Λάζαρος Νικολάου προβαίνουν σε αξιόποινες πράξεις αγνοώντας τις συστάσεις που έχουν λάβει.

Φαίνεται πως εκείνη την εποχή για διάφορους λόγους η κοινωνία της Ερμιόνης ήταν ιδιαίτερα ταραγμένη και διχασμένη. Άλλωστε γι' αυτόν τον λόγο δεν ολοκληρωνόταν και η ανέγερση του διδακτηρίου (Καποδιστριακό), όπως επανειλημμένα έχουμε αναφέρει.

Ιδιαίτερα πολύτιμο είναι το με ημερομηνία 1^η Ιουλίου 1832 έγγραφο του Διοικητικού Τοποτηρητή του Κάτω Ναχαγιέ (Αναγνώστης Ζέρβας) προς τη Διοικητική Επιτροπή στο Ναύπλιο, όπου περιγράφεται η εκπαιδευτική κατάσταση της επαρχίας (Κάτω Ναχαγιέ).

Το 1837 χρημάτισε εκ νέου προεστός Κρανιδίου, ενώ στις 18 Ιανουαρίου 1838 «εν Μάσητι» υπογράφει μαζί με τον Ιωάννη Ζέρβα, τον αδελφό του Κωνσταντίνο και άλλους 26 προύχοντες της πόλης το πιστοποιητικό με το οποίο βεβαιωνόταν ότι ο Γιώργης Α. Μπίας, ιδιοκτήτης του βρικιού «Αρχάγγελος» πήρε μέρος στον αποκλεισμό του Ναυπλίου.

Όπως αναφέρει και ο Γιώργος Βουτσίνος, ο Λογοθέτης Ζέρβας φρόντισε να επαναλειτουργήσει η αλυκή της Θερμησίας ενώ διαχειρίστηκε με τιμιότητα υποθέσεις σχετικές με την προμήθεια και διανομή πυρομαχικών και όπλων, που είχαν αποσταλεί από το Λιβόρνο της Ιταλίας.

Την πολεμική του δράση πιστοποίησαν τα Υπουργεία Εσωτερικών και Πολέμου, οι στρατηγοί Ν. Σταματελόπουλος, Δ. Τσώκρης και Γενναίος

Κολοκοτρώνης καθώς και οι οπλαρχηγοί του Κάτω Ναχαγιέ.

Οι διάφορες επιτροπές τον ενέταξαν αρχικά στους αξιωματικούς Στ' βαθμού (υπολοχαγός) και αργότερα στους αξιωματικούς Ε' βαθμού (λοχαγός). Τα στοιχεία του αναφέρονται και στους πίνακες των ενόρκων του Δήμου Κρανιδίου (1846 και 1847, 1850-1854 Φ.Ε.Κ. 1845-1849^Α, 1850^Α, 1851^Α, 1852 - 1854).

Με την από 27 Απριλίου 1865 αίτησή του προς το Υπουργείο Οικονομικών, αξίωσε την προβλεπόμενη από τον νόμο «περί προικοδοτήσεως αμοιβή για την προσφορά του στον αγώνα». Στις 9 Ιουνίου 1872 ο γιος του Παντελής (Παντελέων) υπέβαλε επαναληπτική αίτηση για πολιτική αποζημίωση.

Σύγχυση επικρατεί ως προς το έτος του θανάτου του. Ο Προκόπιος Τσιμάνης στο βιβλίο του «Μνήμες Ερμιονίδος» γράφει ότι ο Λογοθέτης Ζέρβας πέθανε το 1854, με αριθμ. Μητρώου αξιωματικών αγωνιστών 548, το οποίο, ωστόσο, δεν ευσταθεί με βάση το Μητρώο αξιωματικών. Αν πάλι απεβίωσε το 1854, πώς υπέβαλε την αίτηση περί προικοδοτήσεως το 1865;

Τα πράγματα, ωστόσο, περιπλέκονται παρατηρώντας τους πίνακες των ενόρκων, όπου το όνομά του αναφέρεται μέχρι το 1854 ενώ στους επόμενους δεν υπάρχει.

Αδιάσειστο στοιχείο, όμως, ότι ο Αναγνώστης – Λογοθέτης Ζέρβας βρισκόταν στη ζωή είναι το γεγονός ότι ο ίδιος ήταν πρόεδρος της εφορευτικής επιτροπής που διενεργούσε τις εκλογές των πληρεξουσίων βουλευτών της Β' Εθνοσυνέλευσης του 1862 στην Ερμιονίδα, υπογράφοντας καθημερινά τα πρακτικά της.

Να σημειώσουμε ότι στους βουλευτικούς καταλόγους Κρανιδίου του έτους 1867 το όνομα του Αναγνώστη-Λογοθέτη Ζέρβα δεν υπάρχει. Θεωρούμε πως είναι στοιχείο που αποδεικνύει, ότι δεν βρισκόταν στη ζωή. Στο Μητρώο των Κρανιδιωτών αγωνιστών της Ελληνικής Παλιγγενεσίας⁷ αναφέρεται και το όνομα του Σπυρίδωνα Ζέρβα του Αναγνώστη ή Λογοθέτη. Φαίνεται να ήταν γιος του προηγούμενου. Συμμετείχε σε πολλές μάχες ως μπουλουξής σώματος ατάκτων.

⁷Γεώργιος Βουτσίνος: «Μητρώον Κρανιδιωτών αγωνιστών της Ελληνικής Παλιγγενεσίας», Αθήνα 2010.

Έλαβε μέρος και στην εκστρατεία του Πειραιά κατά τη διάρκεια της οποίας εφονεύθη. Ο Αμβρόσιος Φραντζής στο έργο του «Επιτομή της Ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος», σημειώνει:⁸

«Εις την επαρχίαν ταύτην (Κάτω Ναχαγιέ) Οθωμανικαί οικογένειαι δεν υπήρχαν. Ελληνικαί δε μόνον περί τας χιλίας εξακοσίας (1.600). Οπλαρχηγοί της επαρχίας υπήρχον... ο Σπυρίδων υιός του Λογοθέτου... ο Σπύρος Τριγκάκης και ο Μπιζπίκης».

Επίσης στον ονομαστικό κατάλογο των εκατόν είκοσι (120) μαθητών της 10^{ης} Ιουλίου 1830 αναφέρεται και ο Παντελής Λογοθέτης, ετών 14. Ήταν, όπως γράψαμε, γιος του Αναγνώστη Λογοθέτη.

Στον βουλευτικό κατάλογο του Δήμου Κρανιδίου έτους 1867 αναφέρονται τα ονόματα δεκαοκτώ προσώπων με το επίθετο Ζέρβας. Κυριαρχούν τα ονόματα Γιάννης, Γιώργος, Κοσμάς, Δημήτρης, Παντελής, Αδριανός, Γκίκας, Κυριάκος και Λογοθέτης. Το ίδιο και στα πατρώνυμά τους. Οι ηλικίες τους είναι από 25 μέχρι 60 ετών. Οι περισσότεροι ασχολούνται με τη θάλασσα και

⁸Αμβρόσιος Φραντζής: «Επιτομή της Ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος», τόμος Δ', σελ. 163.

ως επάγγελμα δηλώνουν πλοίαρχοι ή ναύτες. Οι υπόλοιποι είναι έμποροι, γεωργοί και κτηματίες.

Αλλά και στα Μητρώα Αρρένων της Κοινότητας Κρανιδίου κατά τη δεύτερη πεντηκονταετία αναγράφονται πρόσωπα με το επίθετο Ζέρβας, το οποίο μέχρι τις ημέρες μας υπάρχει στο Κρανίδι.

Τέλος, στην οικογένεια Ζέρβα ανήκει και η Σταματίνα, σύζυγος Δημητρίου - Αναγνώστη Βασιλείου, η ηρωική μάνα του νεομάρτυρα της Ελλάδας, υπίατρου Ιωάννη Βασιλείου.⁹

⁹Γιάννης Μ. Σπετσιώτης – Τζένη Δ. Ντεστάκου: «Συμβολή στη Νεότερη Ιστορία της Ερμιονίδας(1828-1899)», Αθήνα 2022.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές

- Γενικά Αρχεία του Κράτους.
- Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής, Αθήναι 1863.
- Πρακτικά των συνεδριάσεων της Βουλής, εν Αθήναις, 1857 – 1858.

Βιβλία

- Βουτσίνος Μ. Γεώργιος: «Μητρών Κρανιδιωτών Αγωνιστών...», Αθήνα 2010.
- Ησαΐα Αγγ. Ιωάννη: «Η ιστορία του Κρανιδίου», Αθήνα 2013.
- Καρανικόλας Κ. Παντελεήμων: «Το Κρανίδι...», Εκδ. Πνοή, Κόρινθος 1980.
- Παρασκευόπουλος Π. Γεώργιος: «Ακτίνες και νέφη», Αθήναι 1932.
- Σπετσιώτης Μ. Γιάννης– Ντεστάκου Δ. Τζένη: «Συμβολή στη Νεότερη Ιστορία της Ερμιονίδας(1828-1899)», Αθήνα 2022.
- Τσιρτσίκου Μαρίνα: «Η προέλευση των Κρανιδιώτικων επωνύμων, στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα».

Ανάτυπο από την επιστημονική επετηρίδα «ΟΝΟΜΑΤΑ» της Ελληνικής Ονοματολογικής Εταιρείας. Εκδ. Κ. και Μ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2024.

- Φραντζής Αμβρόσιος: «Επιτομή της Ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος».